

Megjelenik a Társalkodóval együtt minden héten kétszer: t. i. vasárnap és csütörtökön. Előfizetheti helyben a szerktő's kiadó tulajdonosnál uri utca 453dik sz. alatti Trattner-Károlyi ház első emeletén, egyebütt pedig minden királyi posta-hivatalnál. Az ausztriai birodalomba vagy más külföldi tartományokba kívántató példányok iránt csupán a bécsi es. főpostahivatal utján történhetik a megrendelés. Az Ertesítőben mindenféle hirdetésny fölvetetik 's pontosan közöltetik.

Az előfizetéssel elkésteknek a 'Jelenkor és Társalkodó' 2dik félelvi folyamából még teljes számu példányokkal szolgálhat a szerkesztőség.

FOGLALAT: Magyarország és Erdély („Két garas, II.“ gr. Széchenyi Istvántól; országgyűlési közlemény: üzenet a főrhöz a vegyes házasságok ügyében; —vége—, tárgysorozat iránti viták, a büntetőtörvény vitatási szövegben Szepesmegye —vége—: országgyűlési pótlékutatisások; megyei körlevelek; Krasznamegye: határozat a követek nem küldetése miatti törvényes időzés ügyében; vas megyei ellenőr: egy kis computus Széchenyi János gr. ural; —folytatás—: 'sa'.)

Spanyolország (a királyné nagykorának nyilatkozatva; Krisztina özvegy királyné visszahivatik.)

Franciaország (Uzes hg. +.)

Törökország (a szerb ügyek; pénz- és rendszeresítés.)
Ertesítő.

Magyarország és Erdély

Két garas.

II.

„Kutassuk ki mindenek előtt—igy végzém multkori két garasos' cikkemet—valljon létezik-e osztály vagy egyen e' honban, kit szönyegre hozott honfelruházo tervem zsarnokilag sujtana.“

E' kikutatás szüksége azért mutatkozott méltányosnak, mert az ügynek bonczolgatása alatt az látszott kiviláglani, hogy midőn a' fél, egy, két, vagy kevés holdnyi földbirtokos vagy földet tartó, nem igen sajnosan volna érintve a' két garasos alapra állított és e' sarkalaton rárovarandó lehető legmagasb telekdíj által, addig meglepőleg úgy szólván a' várakozásnak ellenére általján véve a' nagyobb birtokosokat nemcsak sajnosan, de némi esetekben „sujtótól“ érné az általuk fizetendő telekdíj.

Miután pedig—a' mit szinte érinték—a' haza javát, noha ez legelső, semmi esetre, tán háborui vagy közforradalmi veszélyt kivéve, nem állithatni egyesek vagy éppen egész osztályok romjára, ugyan fejtsük ki, miután a' mult cikkben bebizonyítá a' szám, hogy a' kisebb birtokosak igen könnyen elbírják a' rájuk eső díjt: valljon sujtótól hatna-e tervem a' nagyobb birtokosakra, 's pusztulásnak hajtva, valósággal egyedül romjukon emelkedhetné-e fel honunk java?

Nem hiszem, Magyarország tehetősbeinek és ugynevezett 'nagyainak' finansialis állapotját, soronként egyenként, valaki, ha nem is legittkosabb redőiben, legalább fővonásokként annyira ismerné, mint én. Számom éve, hogy e' kutatást—magától értetik: szabad utakon—különös időtöltésemmé, hogy ne mondjam „működésemmé“ tettem. Tettem pedig, nem valami tudvágyi viszketegeből, mert valóban privát emberileg nem nagy gondom, herczeg X vagy gróf Y sárga aranyban vagy fekete esőperben uszik-e; de eszközlém azért, mert átalakulási ügyünket közönséges eszemmel, bármennyire vontam is azt annyiszor a' hányszor a' most divatozó theoriák kánpadjára, soha nem tudtam pénz és pedig sok pénz nélkül, derekas folyamatban képzelni; és ekkép megvallom, akaratom ellen is számom év óta mindig oda kacsingáltam, hol ha nem is éppen kész kincset, de legnagyobb kifejtésre képes 'kincsbányákat' sejtők. Ámde illyeseket Magyarországnban, sem igen fent a' magasb régiókban, sem igen alant a' szalmafedelű kunyhók közt, legalább: könnyen és szaporán oda juthatólag, nem annyira tudtam sejtteni, mint szereltem sejtteni azon sorban, a' magasb kiváltságosak sorában t. i., mellybe engem is, a' magyar közönség érdemtelen de háladó tagját iktata a' sors, ha t. i. —'s igaz, ez a' feltétel— osztályzati sorsosim, hazai hűségűrl, hazai kötelességekrül úgy gondolkozának mint én, és izlésemet osztván inkább szeretnének alábbrendelt létben élni virágzó honban, mint fényleni egyes előkelőként, hervadásból kinem bontakoz-

ható hazában. Ezt azonban miért ne tettem volna róluuk fel, kérdem? Hiszen olly hazához, melly annyit nyujt, mint a' mennyi elsőszéggel ajándékozta meg Magyarország a' nagybirtoku kiváltságost, illy hazához hűséggel és e' felett egy kis kötelességérzettel kapcsolatni, legkisebb érdem sem, de röviden és azt hiszem legszabatosabban mondvá nem egyeb, mint olly kellék, mellyel minden illetőnek természetileg vagy ha csak egy kissé feleszmél, kiegészítve lenni kell, hahogy a' férfiu dísznevét bitorlani, a' haza kenyerét hiába enni, és az Isten napvilágát ingyen élvezni nem akarja; mi pedig a' felhozott izlést illeti, azt osztani szinte nem valami erény, mellyel kérkedni lehetne, de egyenesen csak rectificált nézet, mellyhez képest az illető, jószámítólag a' tágabb és tartósb t. i. a' nemzeti örömeket teszi a' szűkebb és mulandóbb t. i. a' privát kéjek elibe.

Fel is tettem ennélfogva osztályzati sorsosimban illy tulajdonokat; mert ha nem is tartom őket általján véve kötelességérzetre tökéletesen kieberedett hazafiaknak, és életélvezeti izlésükben sem vagyok képes igen bámulni, ugyan miért ne hinném őket egytől egyig becsületes és lelkes egyéneknek, kikben több az ember mint az állat, 's kik ennélfogva egy kis eszmélet után, egyedül nemzeti becsület, nemzeti virágzás alapján élvezhetnének egyen- vagy családköri kéjeiket?

Számom évök óta hordom e' szerint keblemben azon vágyat: bár tudnám osztálysorsosimat—mert hiszen ők tartják kezeikben szinte az egész hon területét, és e' felett legszebb tulajdonokkal és lelkesedéssel ellátvák—egy kis feleszmélésre bírni, és velük azon köztársasági örömeiket megizletetni, mellyek után hiába eseng csak a' saját érdekét bálványozó egyén, vagy külön irányok által szétbonczolt nép, minthogy illyes, lelkes emberhez vajmi jobban illő örömeik egyedül a' közzszellem sarkalatán virulhatók.

Velem együtt osztályzati sorsosaim vállát, a' haza javáért és ebből ránk háramló saját hasznunkért, mindenek előtt egykissé megrakva látni ehhezképest régi ohajtásom, mit ezennel nyiltan megvallók. Míserint azonban az érintett vállak, a' rájuk rakandó suly által ne csak ne gyengüljenek, de a' természeti csakhogy lappangó erők kifejtése által mindinkább szilárdulván, ne legyenek ugyan pogyászshordókként örökleg megrakva, de szükség esetében a' lehető legnagyobb sulyt is elbírní képesekké váljanak, mint fentebb érintém, több idő óta különös tanulmányommá—studium—tettem, mennyire lehet kikutatni osztálysorsosim finansialis diagnosisát.

Ezen működésem eredménye pedig az, hogy: mennyire én képes valék egyesek körülményeit tekintve kikutatni a' dolog lényegét, szinte legkisebb kivétel nélkül minden sujtó vagy megsemmisítő következés nélkül elbírhatja Magyarország nagyobb birtoku osztályzata is az általános két garasos telekdíjt, sőt mind szellemi de még anyagi tekintetben is csakhamar nagyobb haszon 's valódílal több nyereség fog e' járuléki viselése által háramlani reá, mint ha mint eddig, körülbelül a' cynicus vagy sybarita here szerepét—melly közt nem tudom mellyik az izletesb, mellyik a' szebb—játszaná.

Miután tehát, mint a' mult számban láttuk, a' néhány holdnyi földbirtokos vagy földet tartó, éppen nem volna sajnosan érintve a' két garasos alapon kivetendő telekdíj által, sőt ezen előlegezés következtében sorsa tetemesen javulna, a' nagyobb földbirtokosak részéről nem lenne akad illy, mihezképest tervem egy kis jóakarattal, vagy inkább: józan fölfogás következtében életbe ne lépjen, ha igaz, mint működésem eredménye szerint állítani bátor valék, hogy e' sulyt tán legkisebb kivétel nélkül Magyarország nagyobb birtoku osztályzata is elbírhatja minden kár nélkül, sőt nagy haszonnal.

Ennek részletenkénti megmutatása ennélfogva az, mibe—mennyire egyesek compromissiója nélkül meg-

történhetik, mert tán könnyen rá lehetne ismerni a' felhozottakra—legitt bocsátkozni fogok, minthogy nem vagyok olly botor, általjános szavaimnak vak hitelt követelni akarni.

Mielőtt azonban egyes esetek felhozása által vizsgálat alá venném, valljon az általam tervezett telekdíj a' nagyobb birtokosak osztályát tekintve, csontvelő-csorbitó és ekkép elviselhetlen volna-e, vagy egyedül sulyos és ekkép valamikép még is csak elviselhető, vagy végkép olly előlegezés, mellynek következtében, a' beállandó hazai köz dísz után, minden egyes is olly kéjekben részesülne, a' millyekrül soknak eddigelő csak tiszta fogalma sem volt, szükséges a' nyájas olvasót mindenek előtt arra figyelmeztetnem, hogy a' csontvelő csorbitása és ekkép az elviselhetlen suly körüli fe fogás valami igen relativum, és szintugy függ egyes nézettől, mint legtöbb a' társasági viszonyok közt, mellyhez képest egyik igen megelégednék azzal, mit a' másik fitymál, és nem egy volna boldog arra fordíthatni legjobb tehetségét, mi más előtt érdek-nélkülinek sőt még haszontalannak is mutatkozik, 's így tovább.—

Már ha Lucullusként nem dözsölhetvén, ezt valaki csontvelejeké csorbitásaul fogná venni, vagy azon pénzt, mellyet lágyvelejú feleség vagy saját főbeli rosz kocsis után ezer hasztalan piperére költvén, jó közlekedésekre, vizek elrendezésire, nevelő-intézetekre 's több illyesre volna kénytelen költeni, elviselhetlen járuléknak keresztelné 'sat. és illy nézet lenne az általjános: akkor igaz, a' magyar nagyobb birtokos nem igen viselhetné el a' két garas alapra állítandó telekdíjt. Ha ellenben kiviláglának, 's illyes lenne az általjános nézet, hogy nemcsak nem valami bölcsészet az; de fellette szerencsétlen számítás és ekkép igen neveltség, például mint Pesten legdrágábbban kibutorozott palotákban ülni, és oda néha a' sok sártul alig juthatni, ott pedig annyi port nyelni, mellynek undokságát az én izlésem szerint, Windsor sőt a' Vatican minden elsősegei sem üthetnék helyre, vagy valami székes közepére oasisként egy ugy nevezett angol kertet és nagy uri lakót mintegy croesusi kincstárbul búbájojni, és bécsi sőt párisi drága rongyokkal felcizfrázni, moesár, por, ökör és bival közt, hosszabbnál hosszabb kisasszony-családokat; vagy targonczákon sülyedő utak közt messze földre hurczoltatni az aranyos attilákat 'sat.; mikép beiktatás vagy tisztujítás alkalmával egy pár napig rendszerint olly helyütt játszassa el a' magyar, aljas köztanácskozási terem, aljas ebéd, aljas lakás 'sat. közt, sok lármával de annál kevesebb eredményvel, a' magyart 'sat.; ha kiviláglának egyszer, milly kevés, sőt milly nyomorult logica van mind ezekben, miknek ezer otrombábbnál otrombább árnyéklatit tudnám még felhozni: akkor viszont az sülné ki, hogy tán legkisebb kivétellel nemcsak igen könnyen elbírná a' nagyobb birtokos is a' két garasos telekdíjt, de csakhamar azt venné észre, hogy azon száz millió tőke után, mellynek kiállítására aránylag ő is járult, mód nélkül több nem es és tartósb szellemi 's anyagi élvezeteket biztosítna magának és övéinek, mint a' mennyit mindazon fényűzés és pénzgondatlanság által izelni képes, mellybe velém együtt most sok legfőképp sőt bizonyosan nem inye szerint, de egyedül részint azért engedődzik, hogy diogenesi cynismus következtében ne jöjjön minden még nagyobb pangásba, és e' szerint azon kis kereset is, melly van, még nagyobb csorbát ne szenvedjen; mert ha senki nem költ semmit, minden keresetnek vége; részint, legalább mi engem illet, bizonyos haladási vágy és valami jobb utáni szomj miatt, mellyhez képest, mert köz szellem 's együttmunkálás hijával igazán nagyot és valódílal nemzethez illőt nem vihetni ki, törekedünk surrogatunként legalább kiállítani, jóllehet ez nemzetiért vajmi nyomorult pótlék, a' mindennapi privát erőlködéseknél és szarka-vállalatoknál valamicskével jobbat és célirányosbat.

Rectificált izlési nézetek következtében tehát, és látván, hogy közszellemi és bölcselet elrendezett közfoglással és vállvetéssel olyakat vihetünk végbe, melyekből valódi dísz és haszon háramlik nemzetünkre és így közvetve reánk, minden kétség kívül hajlandók leszünk, vagy lesz legalább a nagyobb rész, a két garasos telekdíjhoz járulni.

A' pusztá hajlandóság pénz dolgában azonban korántsem elég még, noha sok; vizsgáljuk onnélfogva rectificált izlés és azon biztosság alapján, mikép járulunk után valósággal felviruland hazánk, vajjon hajlandóság mellett hogyan áll a tehetőség?

Mirül a jövő számban.

Gr. Széchenyi István.

Országgyűlési közlemény.

(A' KK. és RR. üzenete az átmenetre nézve. — Vége) A' KK. és RR. nyíltan megvallják, hogy az általmenet szabadságát tartják azon pontnak, mellyen a' vallásos felekezetek jogainak egyenlősége és kölcsönössége megfordul, és hogy e' kérdést minden egyéb kérdések fölött fontosnak tartják: mert ambar súlyos sérelmek a' többi pont alattiak is, mégis csak egyes visszaéléseket foglalnak magokban; ellenben az átmenet korlátozása magát a' vallást és lélekisméret szabadságát egész lényegében támadja meg, annak tökéletes felszabeditása pedig az előbbi pontokban foglalt sérelmeket is a' jövőre nézve nagy részben elenyészeti. Emlékeztetik a' KK. és RR. a' m. förr. arra, hogy a' bécsi és linezi békekötések, mint közszerződéssek, a' közérkölsőség véd-pajza alatt állanak, és e' részben figyelembe vétetni kérik, hogy midőn két független nemzet a' kötött frigy feltételeinek épségben tartására nyitva látja a' szövetekezés útját, más nemzetekkel ért és módot talál önállóságában örködni a' kikötött feltételek fölött azon az üldözések és vakbuzgóság által felbőszített párt, melly a' bécsi és linezi békekötések után a' fejevert letette, nemzet testbe belé olvadván önöl ólag nem létezik többé; hogy tehát a' közállomány a' kérdéses békekötések akkor lételet mentették meg, o' békekötések épségben tartására, vagy ha az 1791: 26. törv. által egyoldalulag módosított volna, ismétli helyreállítására tulajdon erkölcsisége iránti tekinteténél fogva köteles. — Miután tehát az általmenetek legfelsőbb engedelmétől sem bécsi, sem a' linezi békekötésben fel nem függesztettek, de az 1791: 26. törv. 14. szakaszában is a' felső engedelemet korlátlan szabadságát most is a' legkiterjedtebb alakban törvényesnek hiszik, mégis a' közeledés tekintetéből megnyugodtak, hogy bizonyos külső formásokhoz költessék: remélik, hogy az eddig és jelenleg előadott okoknál fogva a' mltgos förr. a' KK. és RR. javaslatát annyival inkább el fogják fogadni, mivel a' közeledés és kibékítés szempontjából indulván ki, a' vallásos sérelmeknek csak nem minden pontjaira nézve e' nézetet követték is, és addig, míg a' dolog lényegét illetőleg különbözős létezik, közelítés nem történhetik. III. A' vegyes házasságokból eredő válóperekre nézve a' KK. és RR. ámbár természetesen látták azon elvet: hogy a' panaszos a' panaszolt bírāja elébe járuljon, az 1790/1: 26dik törv. cz. 16. szakaszában rendelt bíróság további megtartását nem ellenzették, a' mltgos förr. ellenben megegyeztek, hogy e' bíróság eleibe oly esetek, midőn az eredetileg tiszta protestans házasságra lépett felek közül az egyik fél a' már lefolyó váló pör alatt, vagy az ítélet meghozása után a' kath. vallásra megy által, ne vonathassanak, és a' felterjesztett t. czik. egyik szakasza illy értelemben is van szerkesztve; mindazonáltal a' KK. és RR. kívánatát, hogy oly esetekben, midőn a' vegyes házasságokban élő felek az ágytól és asztaltól örökre elváltak, protestans félnek új házasságra léphetés szabadságában álljon, folyvást elleneztek, mivel állítólag ezáltal a' vegyes házasság mind a' két félre nézve egyenlő kötés lenni megszűnnek, és maguknak a' vegyes házasságoknak akadály léteznék; mivel sem az illy esetekben eljáró szentszéki bíróságot önön elvei ellenítőlethozásra kényszeríteni, sem pedig a' meghozott ítélet végrehajtását annak tartalmán túl terjesztetni nem lehet. Ezen ellenokokra a' KK. és RR. részint az eddig előadottakat röviden egybefoglalva részint némelyekben bővítve, következőket terjesztenek o' cs kir. főhgsége és a' mltgos förr. megfontolása alá. Addig, míg a' házastársak egymással jó egyetértésben és a' házasság céljainak megfelelőleg élnek, a' házastársak egymás iránti köteleességeik akár tiszta catholicus, akár vegyes le-

gyen a' házasság, mindenkor egyformák és egyenlők is; ha pedig a' jó egyetértés közöttük annyira megzavartott, hogy az ágytól és asztaltól örökre elváltak, az egymás iránti köteleességek ugy is megszűnven, a' kötetést egyenletlenné épen az teszi, ha a' házastársak egyike ön törvényén túl köteleztetik, mert azon viszony, mellynél fogvást egymás iránt bizonyos köteleességek teljesítésével tartoznak, az elváltatás által bíróság örökre felbontatván, egyéb hátra nem marad, mint azon viszony, mellyben a' házasság által a' polgári akár az egyházi törvények iránt állanak, és ezen viszony a' kath. 's protestans egyedre nézve különböző. Egyébiránt, ha akadálynak tartathatik a' kath. félre nézve, hogy protestans házastársa elválás esetében ismét új házasságra léphet: nem kevésbé akadálynak kell a' protestans félre nézve tekinteni az ellenkezőt; és ha felbontja a' házassági csendet a' protestans fél részéről azon tekintet, hogy elválás esetében lekötelezve többé nem lesz, viszont annak tudomása hogy a' protestans fél kénytelen a' kötetést elváltás után is megtartani, a' kath. felet kiméltelenségre ingerelheti; — hogy tehát ezen okfők egyik állapotra ugy miut a' másikra egyiránt kiterjedvén, magukban elenyésznek. Nem kevésbé alaptalan a' mltgos förr. által a' bírások elveiből és az ítéletek végrehajtásából merített okoskodás is; és itt a' KK. RR. azon szempontot látják tévesztve, mellyből a' polgári törvényhozásnak indulni egyedül lehet; mert a' midőn a' mltgos förr. az állítják, hogy a' szent székek elveik elleni itélhozásra nem kényszeríthetnek, a' dogmaticus tekintetnek alája rendelik azon tekintet, melly minden bírásoknál egyedül elfogadható, t. i. hogy a' bíró a' fenálló törvények szerint és nem azok felett tartozik ítéletet hozni; már pedig a' fenálló törvények a' két félre nézve különbözők, tehát ha csak a' szent székek dogmaticus meggyőződése ezen törvények felibe nem emeltetik: a' két félre nézve különböző ítéletet is tartoznak hozni. Nem is azt kívánják a' KK. és RR., hogy a' szent székek ítéletei a' végrehajtáskor tartalmukon túl terjesztessenek, azaz, hogy azon ítéletek, mellyeknél fogva a' kötés a' protestans félre nézve fel nem oldoztatik, a' végrehajtáskor feloldoztassanak, hanem azt: hogy maga az ítélet a' fenálló törvény szerint legyen hozva, és maga az ítélet által oldoztassék fel azon kötés, melly a' protestans félre nézve az örök elváltatás által lenni már megszűnt. Végre egyáltalában nem tartanak a' KK. és RR. attól, hogy az általuk előterjesztett javaslatból a' házassági viszonyokra legkisebb kár is következék; mert oly házasságok, mellyek annyira megromlottak, hogy csak azon tekintetnél fogva állanak még, mivel a' kötetéstől egyik fél sem szabadu hat. önmagokban mind a' két házastársra nézve sokkal több szenvedést foglalnak, mint azon állapot lenne, ha felbontatván, egyik fél új házasságra léphetne; azonban ha tekintetben vétetnek az akadályok és nehézségek, mellyekkel a' válópör lefolyta jár, ettől sem lehet egy könnyen tartani; azon vegyes házasságok, mellyek jövőben köttetni fognak, előre tudva levő törvényes feltétel alatt köttetvén, mindenik félnek alkalmilag előtte a' házasság kötéskor már tudva volt törvények szerint történik. Ezekhez járul, hogy az 1790/1: 26. törv. 16. szakasza csak a' bíróságot rendeli meg, azon törvényekről pedig, — mellyek szerint a' bíróságnak itélni kell, semmit nem szólván, a' protestans fél idegen törvények szerint ezen szakasz valódi sérelme nélkül nem is itélhetetik. Mindezeknél fogva tehát a' KK. és RR. előbbi intézeteiknél megmaradnak, 's kérik a' mltgos förr. hogy ezen a' vallásbeli egyenlőség tiszta elveit magában foglaló javaslatot elfogadni méltóztassanak. Van még ezen kívül a' KK. és RR. két kívánata; egyik az 1790/1: 26. törv. 14. szakaszának eltörlését és a' protestans vallásnak Horvátországban is szabad gyakorlását; másik egy általános oly rendelést tárgyzó, melly emberileg kiszámítva a' jövő lehetőségét, a' vallásbeli kérdéseknek elintézését örök időkre magában foglalja. A' mi Horvátországot illeti, elmondották a' KK. és RR. mind azt, mit a' józan politika, a' méltányosság és felvilágosodott századunk kívánata egyiránt igényelnek, és ezen okoknak súlyát a' mltgos förr. sem tagadván, most mind azokat ismételni a' KK. és RR. szükségesnek nem tartják, egyedül azt jegyzik meg: hogy ha e' tekintetek egész általánosságban is oly győzők, miszerint azoknak ellenében felhozni semmit nem lehet, a' legújabb időkben parancsoló köz nemzeti szükség alakját öltötték fel. Mert a' nemzet kereskedési viszonyainak kifejlésében a' tengerreli közlekedés nélkülözhetetlen feltétel levén, ha más pénzgazdag nemzetbeliek letelepítése vallás tekintetéből tovább is gátolattik, a'

KK. és RR. attól tartanak, hogy a' nemzeti közipar jövője nagy részben veszélyezve lesz, a' mellett, hogy Horvát-és Dalmátországnak szélesen kiterjedt vidékei nagy részben a' szükséges mivélő kezektől megfosztva maradnak. A' mltgos förr. azonban a' horvátországi municipalis törvényekre hivatkozva, az említett szakaszt a' horv. megegyezése nélkül eltörlhetőnek nem vélték, és biztos reményt táplálnak, hogy ezen kétséget nem szenvedő igazságos kívánat ök maguk által fog teljesíteni. Azonban tizenhárom éve már, mióta e' tárgy felett a' vitatkozás illy reményekkel foly, és biztató hírek hordattak, hogy a' horvátok hajlandók maguk is eltörleni ama gyűlöletes megkülönböztetést, melly nekik káros, a' többi magyar polgároknak nézve lealacsonyító és a' 19. század felvilágosodásában valóságos folt; hogy készek polgárosítani a' protestánsokat azon házában, mellyben helyt adtak a' zsidóknak is, — és e' remények nemcsak nem valósultak, hanem ugy látszik, ellenséges befolyások ölelkeznek egymással, hogy azt végképen elenyésztesseék. — A' KK. és RR. tehát a' reménytől többé nemcsak nem várnak semmit, de a' parancsoló szükség sürgetéseit tekintve, attól rendelkezéseiket felfüggesztetni tanácsosnak nem tartják, sőt figyelve Horvátország körülményeire, azon ellenséges befolyásokat nem a' horvát nemzet többségének, hanem inkább két ellenkező czélzatu de ez egy pontban egyesült töredék törekvéseinek tulajdonítván, meg vannak győződve, hogy az 1790/1: 26. törv. 14. szakaszának eltörlése magában Horvátországban is örvedetes viszhangra találand. A' mi a' mltgos förr. aggodalmát illeti: a' horvátországi municipalis jogokra nézve ezt a' KK. és RR. alaposnak lenni nem vélik; mert valamint már a' mult országgyűlésen váltott 2dik üzenetjökben megjegyezték, az 1604-ki békekötés a' horvátok befolyásával létesítvén, a' municipalis törvények és az ezeken alapuló 1790/1: 26. törv. 14. szakasza ellen nemcsak nem állhat, sőt épen az 1604. évi békekötésnél fogva eltörlendő. — Egyébiránt valamint egyrésztől Horvátország méltán követeli, hogy municipalis jogai sértetlenül tartassanak fen, ugy viszont az egyesülés után elfogadni tartozik mindazon köztörvényeket, mellyek az ő követeli befolyásával hozatnak; ellenkezőleg a' kevesebb rész meg nem egyezése a' legüdvösebb törvényeket is gátolhatná. Végre határozottan kijelentik a' KK. és RR. azt, mit Pozsega, Verőce és Szerém megyékre nézve a' mult országgyűlésen a' 3dik üzenetben kijelentettek, hogy ezen megyéket, mellyek 1751: 23. törvény rendelethe szerint magyar országgyűlésre különösen meghivatvák, Magyarország kiegszítő részének tekintik, — és valamint az ország minden törvényeit, azok között pedig a' vallásos törvényeket is, reájok minden különös rendelkezés nélkül kiterjedve lenni értik, ugy hazafui köteleességtől és buzgóságuktól is elvárják, hogy bármely ellenséges befolyásnak helyt adni nem fognak, hanem netalan kebelükben telepedni kívánó protestánsokat a' törvénynek ótalalmában korlátlanul részesítendik. A' másik kívánat, mellyet a' KK. és RR. feljebb megemlítették, ebből áll: alkotassék törvény, hogy mindazon esetekben, mellyekről az eddigi törvények különösen nem rendelkeznek, a' különböző felekezeten levők és egyházaik viszonyaira nézve a' teljes egyenlőség és tökéletes viszonyosság szolgál zsinórmértékül: ugy vélik a' KK. és RR., hogy illy szakasz ellen, miután ezen elvegész általánosságban a' bécsi és linezi békekötés, ugy az 1790/1: 26. törvénynek is alapja, a' mltgos förr. dekeknek nem lesz észrevételök; ellenben a' KK. és RR. egy illy törvénynek alkotását szükségesnek tartják, ha fontolóra veszik azon sokféle csak eddig tapasztalt visszaéléseket is, mellyek miatt a' békekötések helyreállítására részletes rendelkezés kívántatott. — A' kath. papság, melly az 1790/1: 26. törv. ellen protestált, és a' mult országgyűlésen is kijelentette ellenmondását, méltó aggodalmat gerjesztett, hogy nemcsak az alkotandó törvények rendelkezéseiben jó lélekkel megnyugodni és azokat magáéivá tenni nem fogja, a' mi egyébiránt polgári szent köteleessége; sőt inkább, hogy a' részletes rendelkezések kikérülése által mindent elkövetend, a' törvény jótekonyságát megsemmisíteni, — ám lehet, hogy e' gyanu a' papságra nézve gyűlöletes és lealacsonyító, mert polgárra nézve súlyosabb nem lehet, mint illy ellenséges indulatról vándoltni, a' közállományra pedig gyászos állapot, nem bizhatni a' polgárok egy egész osztályának jóakarátában; de tapasztalás által igazolva van; ezen még tudva nem levő, de a' körülmények által kifejehető törekvések ellen tehát gátot vetni a' KK. és RR. annyival inkább kívánatosnak tartják, minél mélyebben érzik azt, hogy

a' vall... mind... száza... bajaib... geinek... mitő... a' mlt... A' KK... mltgos... meg v... is haj... dait a... békél... hábor... látni a... csak... legszi... fogna... a' kö... emm... mltgos... e zen... törv. j... turme... panas... iránti... viták... lemle... mény... házir... tetés... tetés... orszá... nemz... nács... 9edé... hályi... szese... natkó... ker. j... tatott... turme... galma... vessé... hesse... ben l... lentv... rint l... Sánd... f. or... misze... egész... tását... sanak... endő... RRn... Ugy... RRn... zése... lomn... m. f... relm... vála... lasz... kezé... nők... sitás... sék... ni ki... olva... tudn... lasz... már... gált... fels... gos... főre... lek... még... ni: ... abb... veh... nyel...

a' vallásos visszaélések fölötti tanácskozás az országot mindannyiszor visszatartja azon sűrű köddel borított századok homálya felé, melyeknek reánk általszállott bajiából végkép kimenekülni 's az erőt a' jelen szükségének kielégítésére összpontosítani, a' rohanó idő rémitő szigorúsággal int. Ezek azo', miket a' KK. és RR. a' mlgos főrendeknek ismételve figyelmökbe ajánlanak. A' KK. és RR. nem tartják szükségesnek emlékeztetni a' mlgos főRRket az elmúlt századok történetire; mert meg vannak győződve, hogy a' mlgos fő-RR. a' nélkül is hajlandók a' jelen időkre alkalmazni tanúságos példait a' múlt időknél, és ha megforgatják abban azon kibékíthetetlen elenségeskedést, melyet a' vallásos véres háborúk rémíték felidéztek az emberiség körében, és látni azt, hogy ezen ellenségeskedést végkép legyőzni, csak az által lehet, ha a' vizsgálódó indulatok közé a' jegszigorubb, legrészrehajlatlanabb igazság lép: meg fognak győződni arról, hogy ezen igazságot gyakorolni a' közállománynak kell is, lehet is, kötelessége is: — emmit sem kételkednek tehát a' KK. és RR. hogy a' mlgos főRR. e' magasztos feladatban velök kezelt fogva, ezen részrehajlatlan igazságon alapult ide rekesztett törv.javaslatot hozzájárulásuk által magokéva teendik.

Tartalom. Aug. 16dikán ker. ülés, tárgy: A' turmezei sérelem iránti 2. üzenet, a' horvátországi másod panasz, és a' m. főRRnek az országos választmányok iránti üzenete, 's a' kerületileg teendő napirende iránti viták. Aug. 17d. ker. ül., tárgy: m. gazd. egyt. kérelemlevele 's a' katonai kihágások büntetése iránti véleményvázlatok. — Aug. 18án ker. ül., tárgy: Egyházi rend polgári hatóság alá rendelése, 's a' halálos büntetés eltörlése fölötti viták. Aug. 19kén a' halálos büntetések eltörlése iránti viták befejezése. — A' főRRnél országos ül. auguszt. 17d. tárgy: a' magyar nyelv és nemzetiség ügyébeni felirás- és törv.javaslat fölötti tanácskozások megkezdése.

XXXIX. ker. ülés auguszt. 16kán d. e. 9edfél órakor. — Elnökök Majláth (Baranya) Mihályi (Mármaros). —

A' turmezei sérelem iránti másod üzenet és összesen 432 zágrábi nemesnek a' turmezei sérelemre vonatkozó kérelme három rendbeli esatolványával együtt ker. jegyző Palóczy László által felolvastatván, határozattal, hogy e' kérelem tárgyrokosságánál fogva, a' turmezei sérelem tartománygyűlési orvosoltatásátszorgalmazó másod üzenetben jegyzői tollal úgy szövessék vessék bele, hogy ez által is nagyobb világosságba jöhessenek a' m. főRR. az illyhorvát dolgok iránt. E' közben Békes 's Esztergom megye követi panaszosan jelentvén, mikép megéjéjékből némelly magnások, névszerint Békesből gr. Batthyányi László és b. Rudnyánszky Sándor, Esztergomból pedig b. Luzsánszky Mihály a' f. országgyűlésre meg nem hivattak, indítványozák, miszerint a' tiszt. magnások, mint az országgyűlés kiegészítő részeinek még ez országgyűlés alatt meghívását a' KK. és RR. annak utjain eszközölni méltóztatásanak. Ez indítvány közfigyelemmel fogadtatván, a' teendőket tetele elhatározattal. Ezután Ghyecy a' m. főRRnek orsz. választmányok iránti üzenetét olvasta fel. Ugy hiszem emlékezni fognak még olvasóink a' m. főRRnek jul. 12 's 13kán az orsz. választmányok kinevezése miatti vitára, és nem feledték, mikép azon alkalommal, midőn a' KK. és RR. üzenetileg felszólították a' m. főRRket, hogy az országgyűlési szállásbér és a' sérelmek összeszedése tárgyában körükből kinevezett választm. tagokhoz ők is saját körükből nevezzenek választmányi tagokat, a' m. főRRnél olly indítvány keletkezett, miszerint némelly fontosabb kérdésekben, minők a' kereskedés, városok rendezése, ősiség módosítása vagy eltörlése stb. országos választmány küldésük ki, és ez indítvány a' többség által elfogadottnak lenni kimondatott; miután tehát mindezekre jól emlékeznek olvasóink, a' most felolvasott főrendi üzenet tartalmát is tudni fogják. Ebben ugyanis a' kinevezett országos választmányi tagok névsorán kívül, még ama híres és már az Erdélyi Híradónak vezércikkéi anyagul is szolgáló indítvány foglaltatik, miszerint t. i. a' KK. és RR. felszólíttatnak, hogy a' fontosabb kérdésekben országos választmányt nevezzenek. Felolvastatván ez a' főrendi üzenet a' KK. és RR.él jobbról balról is olly lélek nyugalommal fogadtatott, hogy az ingerültségnek még csak árnyékát sem lehetett az előadaskor sejdíteni: egy szívvel lélekkel meggyeztek t. i. a' KK. és RR. abban: hogy a' főrendek mikint a' ker. ül. ben részt nem vehetnek, úgy a' ker. választmányok üléseiben sem igényelhetnek részvételést, miután a' ker. választmányok

kiküldése a' ker. gyűlések belső oeconomicájára tartozik, a' mennyiben t. i. egyedül a' KK. és RR.ől függ egész testületben vagy éppen választmányokra oszolva működni és az illy gazdálkodás saját körükben főRR. is szabadságukban áll. Egyébiránt az országos választmányokat illetőleg megjegyeztetett, mikép a' kinevezendő tagok számában a' főRR. szintegy mint a' KK. és RR. részéről annál kívánatosb volna bizonyos meghatározott arányt tartani, mert a' kezdeményi jogekkor közösen gyakoroltatván, a' kir. hivatalbeliek túlsúlya az eszmék szabad kifejlődésének nem ritkán útját állja, mert ismeretes dolog, hogy a' hivatalbeliek a' szóló nem kis csudálkozására, többnyire mindig egy és ugyanazon véleményben vannak. Mondattak itt még egyebek is a' KK. és RR. kezdeményi jogára vonatkozó, de mind azokat elősorolnom annyira volna, mint ismételnem a' juliusi indítványt ostromlott főrendek indokait. — Ezeket mellőzve, szólok inkább arról, mire nézve e' tárgynál a' vélemények megoszlottak. Mert tudni kell, hogy midőn némellyek azt hitték, miszerint a' kérdésses üzenet 's illetőleg felszólítás iránt a' főRR. nek semmit sem kellene válaszolni, mások úgy vélekedtek, hogy a' dolgot felelet nélkül nem hagyhatni. Azok kik válaszolni nem akartak úgy okoskodtak: tisztában áll a' dolog, mintsem feleselni kelljen iránta, sőt már magával a' felelettel tettleg az fogna elismertetni, mikép a' főRR. csakugyan birnak kezdeményi joggal, a' mennyiben t. i. a' KK. és RR. indítványukat tárgyalni nem késték; de nem is tanácsos erős jog fölött vitába ereszkedni, mert bármily rövid legyen a' felelet, annak majd okait kérdezik a' főrendek, és egyik szó ki h u z v a n a' másikat, vége hossza nem lesz a' vitatkozásnak. Felelet nélkül pedig egyszerre el van temetve az egész dolog; mert parlamentarizmus elv, miszerint egyik tábla a' másik munkálataiból addig semmit nem tartozik tudni, míg diplomáciai uton tudtára nem adatik. — Azonban kérdéses indítványukat nem is foglalták a' főRRdek külön üzenetbe, hanem csak amugy mellékesen, mintegy az üzenet sarkán említették meg; elég volna tehát a' naplóban végzésekép röviden kimondani a' fenforgó indítvány elmulasztását. Mások, kik válaszolni szükségesnek tarták, véleményüket a' következő okokkal támogaták: — midőn valamely jog tisztában van, vitatás által nemhogy gyengülne, de sőt inkább erősödik; és miután minden kérdés feleletet igényel, az illendőség kívánja, hogy a' főRRnek diplomáciai uton közölt kívánására diplomáciai uton adassék felelet; megjegyeztetvén azonban, hogy az e' tárgyban adott rövid, száraz és egyszerű felelet egyszer mindenkorra szolgáljon a' főRRnek. A' hallgatás, szól egy másik szóknak, annál veszélyesb volna itt, mert idővel beleegyezés gyanánt vétethetvén, rá hivatkozhatnának, aztán minthogy már az egész vita és az indítványnak a' főRR. többsége általi elfogadása a' főRendi naplóba van iktatva, ez indítvány eltemetésének szinte bele kell mennie az országos naplóba, és pedig úgy történhetik, ha válasz adatik; de nem is tanácsos épen a' KK. és RR. nek menni rossz példával elő a' nem felelésben, miután igen is sajnósan emlékeznek még maig is arra a' KK. és RR. mely kedvetlen érzést okozott már csak az is bennök, midőn egy időben a' főRR. halogatták a' KK. és RR. üzeneteinek tárgyalását, egyébiránt nem is hagyhatnák a' főRR. a' hallgatást szó nélkül, mikép a' KK. és RR. nem fognák szó nélkül hagyni, ha irányukban illyesmi követeltnek el. Ez oknál fogva a' többség a' válaszlás mellett állapodván meg, az elnökieg határozatképen kimondott válasz sommája az, hogy a' KK. és RR. a' főRR. kívánását nem teljesítik, most jobbnak tartván kerületileg munkálkodni, jövődöre ha szükségesnek látják nem késnek a' magok részéről országos választmányt küldeni ki.

A' mi ezután történt, azt nem említeném, mert azokkal tartok, kik a' gonoszságot igen, de a' gyarlóságot nem örömet állítják a' nyilvánosság pengelgerére, azon egyszerű oknál fogva, mert, cui pudor perit, perisse censendus est, vagy magyarul, kinek egyszer vesztett nevét költik, el kell annak veszni. Nem említeném mondom az esetet, de mellőznöm lehetlen azért, mert az egész egy nagyszerű jelenetnek szolgált alkalmul. Történt ugyanis, hogy a' kerületi elnökök egyike, kir. személyök ő nma meghagyásából arra figyelmeztet a' KK. és RR. et, hogy miután a' városi kapitány hivatal által panaszosan bejelentett, mikép a' városi redout terembe köziratra járó ifjuság ott némelly kihágásokat 's károkat követett el: az ifjuság magaviseletét szigoru szemmel tartani sziveskedjenek. E' figyelmeztetésre egy köztisztelőben álló megyei követ olly szilárd

hangon szólalt meg az ifjuság irányában, hogy maga a' leghibb könnyelműség is figyelemmé válna hallgatá ama határozott és férfiasan komoly szavakat, melyek az ifjuság magaviseletének becsület és dicsősségre vezető irányt tűzének ki. E' tanácskozási intermezzo után Ghyecy Kálmán ker. jegyző jelenté: hogy kerületi meghagyás következtében az országgyűlési szabad hirlapok iránt 1835ben keletkezett kerületi javaslatot Pozsony-megye levéltárából előkerítette. Mire az ifjuság rendeltetéséről előbb olly hathatós szót emelt m. követ, azon ohajtását fejezé ki: miszerint az országgyűlési szabad hirlapok iránt még egy üzenet a' m. főRRhez annyival is inkább megkísértetnék, minthogy a' jelen országgyűlésen szőnyegen forgó tárgyak olly fontosak, hogy az ezekre felvilágosításul vonatkozó eszmék sajtó útján a' haza minél több polgáraival lennének megismertetendők; a' szónok itt nem állapodott meg, hanem fordítá beszédét a' teendő napirendének fejtegetésére, előadván, mikép a' nemzet életébe vágóbb indítványok csak akkor vétethetnek fel némi sükerrel, ha az illető ker. választmányok javaslatai elkészülvén, a' hatóságoknak megküldetnek, és a' küldők e' munkálatok nyomán meggyőződnek arról, hogy tenniük, hogy áldozniok mulhatlanul kell: a' csekélyebb fontosságú indítványok tárgyalása pedig szólónak igenis visszának látszanék akkor, midőn rendszeres, még pedig a' polgárok személyes bátorságát, mely magánál a' vagyonbiztosításnál is mindenesetre előbb való, érdeklő országos választmányi munkálat névszerint a' büntető törvénykönyvi javaslat igényli a' szorgalmas tárgyalást. Szóló tehát kerületileg a' büntető törvénykönyvi javaslatot annál is inkább vélné tárgyalandónak, mert már a' megyéknek elég idejük volt ez iránt utasítást adni, a' mennyiben pedig még sem adtak volna, ez sem akadályozhatja kerületi tárgyalását az országos javaslatnak, minthogy a' ker. ülés inkább csak előkészítő mint határozó, és az utasítás főleg az eldöntő országos ülésben szabályoz, még pedig minthogy a' büntető törvényjavaslat 3 fő és önálló részből áll, jelenleg ennek csak két első részét lehetne véleménye szerint vizsgálat alá venni, mi közben k. v. kat rendező választm. javasl. elkészülvén a' büntető törv. könyvi javasl. 3ik része, mely a' büntető törvényhatóságokról szólván a' kir. városok elrendezésével szoros kapcsolatban áll, a' kir. városi állapot tárgyalásának előre bocsátása után vétethetnék tanácskozás alá. Mindenek előtt a' büntető s javító rendszer iránt némelly elvekkel volna szükség tisztába jöni, névszerint kellené megállapítani ha valljon a' KK. és RR. dek a' magány vagy hallgató rendszert kívánják-e elfogadni, mert ha a' hallgató rendszert találnák elfogadni, arra az esetre a' magány rendszert követő javaslatot a' hallgatni rendszerhez kellene módosítani. Egyébiránt a' büntető törvénykönyv tárgyalása közben az indítványozást sem kíváná szóló végkép eltíltatni, hanem e' részben legjobbnak vélné a' dolgot a' köv. józan tapintatára bízni. Jelen indítvánnyal többen az aug. 7iki végzést, miszerint a' többség a' teendő sora iránt abban látszott megállapodni, hogy a' főrendi üzenetek tárgyalása után a' követek sorolják elő indítványait és az azok tömegéből kiszemelendők tárgyalassanak addig, míg a' választmányi munkálatok elkészülnek — vélné felforgattatni, annak védelmére keltek, előadván, mikép habár bizonyos körök és egy némelly megyék kéjelmesnek tartják is a' mostani országos képviselők törvényhozói eljárását; még sem szabad a' KK. és RR. nek csak azért, hogy tessék lássék, a' komolyabb figyelmet igénylő munkálatok rendszeres menetelét sietéssel mintegy zaklatóba venni, mert a' mi azokat a' köröket illeti, melyek jól értesülvén a' követek semmi fáradságtól vissza nem ijedő iparkodásáról, és mégis kárhözhatólag szóltanak, azok készakarva hunyják be szemüket és itólnak vaktában. A' mi pedig a' megyék kétkedését illeti a' követek iránt, az lehetetlen, hogy el ne oszolják, mihelyt a' megyék felvilágosítottatnak, hogy ha bár a' képviselők egyszerre ki nem találhatják is munkálataik eredményét, de annyi bizonyos, miképen más országgyűlésekkel egybevetve soha sem voltak még a' követek bokrosabban elfoglalva, mint most, mert ha tekintjük, hogy itt a' kereskedési, amott a' nevelési, másutt ismét az ősiségi kérdést tárgyaló választmányok működnek; és nem feledjük, hogy több követek azonkívül hogy egy ker. 's orsz. ülésre járnak, még két három választmányban is annyira munkás részt vesznek, hogy őket több rendszeres munka felvételével terhelni — szóló saját tehetségére hivatkozva — erőtetés nélkül csaknem lehetetlen: valóban munkáltság vádjá nem sujtathja a' képviselő testületet. Nem látja tehát szóló

viszának azt, ha — mikint már egyszer megállapított — az indítványok kiszemeléséhez és a többséget nyerendők tárgyalásához fognak a KK. és RR. mert a büntető törvénykönyvi javaslat iránt még minden meggyéből utasítások nem érkezettek, miután a javaslat tömege oly nagy, hogy figyelmes átolvasása több időt igényel. Egyébiránt szóló harcot nem akar vinni a teendő sora iránt, hanem csak annyit mond, miszerint részéről — minthogy utasítása nincs — a büntető törvénykönyvi javaslat tárgyalásába nem ereszkedhetik. — A' következett szónok egyes körök itéletét cselekedetei zsinórmértékeül nem kívánván soha venni, kinyilatkoztatá, hogy valamiként aug. 7én a' büntető törvénykönyv tárgyalását sürgette, ugy most is azt kívánja, és ha ezuttal sem nyerne kívánsága többséget, azért sem mulasztandja el, ezt más alkalommal újra sürgetni, mert ezt indítványozási jogánál fogva teheti, de még a' személyes bátorságot illetőleg — sokkal nyomasztóbb is az állapot hazánkban, minthogy kötelessége ne volna neki; ki e' részben már utasítással is el van látva, a' büntető törvénykönyv tárgyalását annyiszor mennyiszor lehet, szorgalmazni. — Egy másik megyei követ azt állitá, hogy az auguszt. 7diki végzés sehogy sem állhat el ent a' büntető törvénykönyv fölvetelének, mert azon a' végzésben — szóló szerint — csak az fejeztetik ki, hogy az indítványok irásban adassanak be: aztán meg, ha csakugyan egyes indítványok kerülneek vitatás alá, ezeknek tárgyalása legfőlebb is 1—2 napig tartván, szinte valami rendszeres munkához kellene fogni. Az utasítások iránt pedig azt jegyzi meg szóló, mikép azt fel nem teheti, mintha a' követek a' büntető törvénykönyv minden egyes sra külön utasítást várnának; másik köv. azért nem akart a' büntető törvénykönyv tárgyalásába ereszkedni, mert az ez előtt egy héttel hozott végzés felforgatására nincs semmi ok, azonban bizonyos levén benne, hogy ez országgyűlésen a' büntető törvénykönyvnek tárgyalatnia kell, véleménye szerint mind egyre megy, ha utóbb vétetik is fel, mert királyi megerősítést csakugyan országgyűlés végeztével nyerend, és miután egypár hét bele telik az indítványok tárgyalásába, addig pedig a' kir. városi választmányi munkát készen lesz, e' munkát a' büntető törvénykönyvi javaslat előtt kívánja fölvetetni, minthogy ez már a' kir. városok rendezését fölteszi. Különféle színezetekkel mind elmondattak a' büntető törvénykönyv tárgyalása ellen azon okok, mellyek olvasóink előtt aug. 7ról ismeretesek, de miután kifejtetett, hogy valamely többséget nem nyert indítványt annyiszor mennyiszor szorgalmazni Anglia példájára nálunk is szabad, és hogy azt végzés-felforgatásnak nevezni nem lehet, nem, főleg jelen esetben, midőn szóló egykerületi jegyzőtől tudja, mikép végzésileg auguszt. 7én csak az mondatott ki, hogy az indítványok megismeretetés végett beadassanak 's tárgyalás végett belőlük az érdekesebbek szemeltessenek ki, — már pedig — kérde a' szóló — mi érdekesebb a' büntető törvénykönyvnél? — mi az utasításokat illeti, ezek már aug. 7dike óta is érkezettek, ha pedig nem érkezték volna, a' kerületi ülésben nem is épen nélkülözhetlenek volnának, azonban az indítványok tárgyalásakor is akadhatna több oly indítvány, mellyek iránt — egyik vagy másik m. követnek utasítása nincs, és így ez utasításra várakozás ott is megaggná a' tanácskozás folyamatát. — Hogy pedig a' követek — miután a' munkában levő javaslatok kidolgozásával már is tetemesen elfoglaltatvák — rendszeres munkát fölvetele által szerfelett terhelhetnének; — az nem akadály: mert arra készen kelle lenniök. E' vitakozás vég eredménye az lön, hogy szavazásra bocsátatván a' kérdés, a' többség a' büntető törvénykönyvi javaslat tárgyalása mellett nyilatkozott.

XL-dik kerületi ülés aug. 17én d. e. 9^{1/2} órakor. Elnökök **Majláth György, Mihályi Gábor** — jegyző **Szemere**, naplószerkesztő: **Botka**.

A' magyar gazdasági egyesület rétöntözés iránti kérelemlevele felolvastatván köziratra bocsátatni rendeltetett. Ezután elnökieg kérdésbe tétetvén, hogy a' büntető törvénykönyvi javaslatnak mellyik részét kívánják a' KK. és RR. tárgyalás alá venni, egy m. követ által javaslatot, hogy az alapelvek alváltmányilag dolgoztassanak ki, és aztán az illető hatóságoknak utasítás — adhatás végett küldessenek meg. E' javaslatot pártolók a' büntető törvénykönyvet kidolgozta orsz. választmányra hivatkoztak, melly munkálkodását szinte alváltmányokra oszolva kezdette meg. Más részről azonban ellenvetett, mikép az

országos választmány nem az alapelvek, hanem a' teendők sorának elkészítését bizta alváltmányokra, az alapelveket pedig maga az orsz. választmány állította fel: most tehát, miután már maga a' javaslat készen van, alváltmányok kinevezése szükségtelen. — Ezen ellenvetés következtében a' többség akarátával csakugyan megkezdett a' büntető törvénykönyvi javaslat első részének tárgyalása. A' kik olvasóink közül az orsz. választmány büntető törvénykönyvi javaslatát megtekintették, emlékezni fognak, hogy abban a' katonaság kihágására nézve egy, a' többséget nyert szerkezetűl eltérő külön vélemény is foglaltatik, aziránt, hogy a' polgárokkal büntetés katonák büneikre nézve polgári hatóság alá volnának rendelve. — Felolvastatván e' külön vélemény, mellyben ohajtsáské az is említettik, vajha minden bün elitélése kivétel nélkül polgári törvényszék által történnék; többfelé oszlottak a' vélemények voltak kik a' javaslat szerkezetéhez képest kívánták az elkülönített katonai törvényhatóságot továbbra is mostani körében működtetni. mások a' különvéleményt sajtolták, mások ismét a' polgárokon elkövetett mindenemű sérelmeket polgári törvényszék által vélték ugyan orvoslandóknak, de a' katonák egymáson és egymás közt elkövetett büneinek megítélését a' katonai törvényszékre hárták, midőn végül legtöbbben oda nyilatkoztak, hogy a' katonák minden büntetése nézve a' fegyelmet kivéve — polgári bíróság alá vettessék. — A' szerkezet mellett állott egy két követ indokainak summája ez: a' katonák viszonyai egészen mások mint a' polgároké, úgy hogy ha a' katonák polgári büntető törvények alá vettetnének, akkor a' polgárok törvényeinek is — szigorubbakká kellene válniok, de a' katonák rendeltetése sem engedí, hogy ők polgári bíróság által itéltessenek el, mert a' katonáknak gyakran egyik vidékről a' másikra épen akkor kell vonulni, midőn a' büntetés egyedek polgári bíróság által feleletre lennének vonandók. A' választmányilag felállított magány büntető rendszer pedig a' bizonyos évekre lekötözött katonai állapotra teljességgel nem alkalmazható; aztán meg kitudná kimutatni azon választó vonalt, melly a' katonai fegyelmi kihágásoktól a' büntetieket megkülönbözteti; hogy ez lehetetlen érzette maga az országos választmány, sőt 1836ban a' törvényhozás is úgy itélt: miszerint a' határozó vidékek külön katonai törvényhatóság alá tartozandók, és végre a' katonák polgári hatóság alá vonatása kivihetetlen, már pedig törvényhozóknak nem papirra, hanem életbe, gyakorlatba vehető törvényeket kell hoznia. Az országos választmányi külön véleményt sajtoltok egy részről azon oknál fogva látszottak a' polgárokkal büntetés katonáknak polgári hatóság alá vonásával némileg megelégedni, mert az által a' személyes bátorságot még is csak jobb lábra állíthatni, mint az jelenleg áll: más részről pedig azért, mert a' katonák polgári hatóság alá vonatásának akadályait a' dolgok mostani állása szerint legyőzhelleneknek gondolták. Sőt maguk a' külön vélemény orsz. választmányi szerkeztői is azért ajánlották ezt, mert kivihetőnek gondolták, és miként magok megjegyzik, sajtászerű helyzetük többre terjeszkedni nem engedé, — A' két utóbbi véleménypárt, sőt még a' külön vélemény barátai is kezét fogtak abban, hogy most a' katonák szinte törvényen kívül állanak a' hazában, a' mennyiben nagyobbrészt büntetlen támadják meg a' békés polgár személy 's nagyon bátorságát, a' mint azt a' többek között a' temesi követ által ez alkalommal emlékeztetbe idézett temesi eset bizonyítja. Ennek oka: mert a' polgárokon elkövetett mellatlanságot a' fegyelemre nézve igen is szigorú katonai törvényszék csak amugy túltúl szokott elégteltel szolgáltatni, kárpótlásul pedig polgár irányában soha nem is álmodik, holott ha szolgálatában tesz valami kárt a' katoná, oda haza maradt vagyonkájából is megszokás vele téríteni. — Innen következik azután, hogy a' tapasztalás és bevett gyakorlatnál fogva biztosított lágyaság a' polgári bünökre mintegy fölhatalmazni látszik a' katonát, úgy hogy az némi dicsőséget talál a' polgárok megkárosításában. Ezen hát segíteni kell. le kell rombolni azon választó falat, melly e' hazának polgárait egymással oly állásba teszi, mintha egyik másiknak megesküdt ellensége volna. Egyszerűsítették az igazságszolgáltatás, sujtson a' törvény, ha bünhödik katonát és polgárt egyenlőn. Roma legvirágzobb szakában polgári hatóság mondott a' bünös katoná felett itéletet, Angliában most is polg. bíróság elébe állítatik a' bünös katoná, sőt Franciaországban sincs kivéve a' a' katoná polgári büneire nézve polgári hatóság alól; nálunk sem lehet tehát félni, hogy a' magányrendszer gátolná a' katoná büneinek polgári megítélését, vagy hogy épen e' rendszer következtében az austriai r. Amada

lefogyjon, mert a' gonosztevők a' katonák közül most is szoktak sánccra vagy gályákra küldetni; az pedig mint-ha a' magyar törvényhozás 1831ben elismerte volna, hogy a' katonák külön törvényszék alá rendelve, annyiban sem áll, mert ekkor büntető törvényszék rendszeresítéséről és egy új büntető törvénykönyv kidolgozásáról szó sem volt. Végre onnan, mert az orsz. választmányi többség kihivetellenek látta általányosan polgári bíróság által itéletni el a' katonai kihágásokat az országgyűlés ellenében okoskodni nem lehet, mert az országgyűlés felette áll az orsz. választmányoknak. Ezekre nézve mondom a' két utóbbi vélemény pártolói kezét fogtak, és csak a' katonák polgári hatóság alá vonásában gátló akadályok iránti aggodalom látszott őket is megoszlatni. Jelezen némelylek azt hívék, hogy miután a' fegyelem és polgári bün között nem igen kényes volna határvonalat húzni, véghetetlenül megkönnyítettnek a' törvényes eljárás az által, ha a' katonának csak oly büné fenytetnének polgári törvényszék által, mellyet polgáron követ el, az egymáson és egymás között elkövetett bünök pedig, mint szinte a' fegyelmiek a' katonai törvényszékek itéletére hagyatnának: mert a' katonák ide 's tova költözösködnek, azonban különböző nemzetbeliek lévén, a' polgári bíróságát az idegen nyelv nem tudása és a' katonai bonyolodott viszonyok nem ismerése szinte lehetetlené teszi. A' másik fél ellenben bár elismeré is a' legyőzendő akadályok számtalanságát, de specialis nehézségek miatt azon törvényhozási elvet, miszerint a' bünös személye határozza meg a' bíróságot, azért sem gondolta feláldozhatni, mert ennek feláldozásával az egész büntető törvénykönyv bonyolodásba jönne. Ez oknál fogva a' többség szavazás utján oda nyilatkozott, hogy e' honban tanyázó katoná minden büntetése — a' fegyelmet kivéve — polgári bíróság alá tartozzék.

XLI. Kerületi ülés aug. 18án d. e. 9^{1/2} órakor. Elnök- 's jegyzőség az előbbi ülési. A' büntető törvénykönyv bünöktetéről 's bünöktetésekről szóló első részének első fejezete, melly a' büntető törvénykönyv alá tartozandó személyeket számlálja el, ker. jegyző által olvastatván, midőn a' második szakasz azon pontjára került a' sor, miszerint az egyházi személyek csak az egyházi fegyelemre nézve tartoznának saját külön törvényeik alá, 's minden büntetést vagy egyéb kihágások miatt a' polgári törvénykönyv szerint fognának bünteteni: tárgyalás alá vétetett, a' kisebbségben maradt orsz. választmányi tagoktól a' r. cath. egyházi hatóságoknak a' papi személyek büntetieket feletti bírósága iránt előterjesztett külön véleménye is. A' külön vélemény tartalma röviden ide megy ki: a' r. kath. egyházi hatóságok bíraskodását a' papok büntetieire nézve az egyházi törvények, királyaink szabaditékvelei, honi törvényeink 's a' legfelsőbb rendeletek 's törvényszékek itéleti és 9 százados gyakorlat alkotványunk kezdete óta biztosították, de nem is nyujtott honunkban az egyházi rend okot arra, hogy ebbeli kiváltságos jogától megfosztassék, és sem a' hazának, sem egyeseknek java nem kívánja, hogy az egyházi személyek a' kisebb büntetéseket is a' polgári fenyítő eljárás alá jöjjenek; sőt a' papi rend állásával 's religio érdekével összesem egyeztetetett, hogy apróbb vétségek eseteiben is az egyházi személyek felett polgári bíróságok jöjjenek. — Miután azok, kik a' külön véleményt pártolták, újabb okot azokon kívül, mellyek a' külön véleményben foglaltak, nemigen mondotak, jelen tudósításomban elégnék látom azon okok előadására szoritkozni, mellyek a' külön vélemény ellen felhordattak. — Elmondattott nevezetesen: mikép a' keresztység kezdetén, midőn a' pogány törvényhatóságok gyűlölésséggel viseltettek a' keresztények iránt, igen is helyén volt, hogy az egyházi személyek igazították el híveik ügyes bajos dolgait, de jelenleg már egészen másképp állanak a' körülmények, a' honnan megszűnvn az ok nem maradhat meg az okozat. Továbbá azon keresztény császárok, kik az egyháziak világi hatóságát mindinkább terjesztették 's kikre a' külön vélemény hivatkozik, részint saját, részint az akkori körülmények érdekében indulva ki, a' papságot világi czél elérésére eredeti magas rendeltetésétől akarák elűnti. Így történt ez magyar királyaink idejében is; a' honnan az egyházi személyek most egy majd ismét más ürügy alatt világi dolgok kezelésibe bonyolítottak. A' melly fejedelmeknek legtöbb szükségük volt a' papokra, azok legtöbb szabadalmakat is osztogatának részökre, így volt sz. István mint szinte II. András is, kikre a' külön véleményben szinte hivatkozás van. Egyébiránt most nem arról van szó: micsoda törvényeket hoztak őseink, hanem arról, hogy micsoda törvényeket hozunk mi, kiknek szint-

ugy jog
teikre n
őseinkne
pokrul p
földélet
az orsz.
hogy né
ségi 's eg
országgy
lyozhat
adott e
vettessék
te azt se
bol az eg
pedig a'
mozdítar
alól senk
embertől
hiszen ha
dok tekint
tik, kérd
kintélyne
fényre ho
inkább é
eszközöl
s zék ek
nek, és
nyugvást.
az egyhá
után ezt n
hogy a' töl
ját dicsős
következő
jászterü
gi (világi
tásánál fo
pedig nem
E' szellem
lyást vihar
re mint a'
össze a' le
varása elei
mit nyerne
hogy a' bot
vétek több
titokban r
az egyház
biztosítja
gár e' a' pa
törvényekn
midőn hol
mindenki e
vallja szóló
a' clerus é
hogy az eg
senek. Vag
különbözn
törökszik,
minden vilá
rében határ
ugyan a' cle
állja. Ezut
ményi ellen
háziak kéts
tetvén, a' v
imigy válas
rol, hogy m
igy minél tö
annál súlyos
ki egyházi
hogy pap
és fegyelem
talja meg sz
det illetőleg
gás lesz az
szabatik. A
előleg elő
olég okot,
tassék, me
— a' Spar
székek égr
mondanom,
volt az, me
ró viz és tü
adásra le
gyéb vissza
nyit monda

ugy jogunk van az egyházi személyeket minden büntet- teikre nézve polgári hatóság alá vonni, miként joguk volt öseinknek a II. R. 44. czimébe foglalt esetekben a' papokrul polgárilag intézkedni; mi a' külön véleményben fölidézett felsőbb törvényszékek ítéleteit, mint szinte az orsz. választmány többségének azon javaslatát illeti, hogy némely osztlányérdek kiméletéből a' 16 szepes- ségi's egyéb városok törvényhatóságai fenhagyandók, az országgyűlést törvényhozási eljárásában nem szabá- lyozhatja. Azon kérdésre pedig, ha vajjon a' papság adott é okot arra, miszerint polgári törvényszék alá vették a' tisztán vallja szóló az *igenis*-t, mint szinte azt sem tagadhatja, hogy véghetetlen haszna van ab- bol az egész hazának, ha a' törvények tiszteltetnek, már pedig a' népben a' törvényiránti tiszteletet semmi sem mozdítja annyira elő, mintha látja, hogy a' köztörvény alól senki nem vétetik ki, és a' bűn bármily szent állású embertől követessék el, büntetés nélkül nem maradhat; hiszen ha nem csökkenti a' hercegi, grófi, bárói családok tekintélyét, hogy közülök a' gonosztevő megbüntet- tik, kérdem — ugymond szóló — mit árt az a' papi te- kintélynek, ha az egyház falai között lappangó bűn nap- fényre hozatván, méltó büntetését elveendi. Eztannál inkább érdekében áll a' törvényhozásnak minél előbb eszközölni, mert az ugy nevezett titkos püspöki szék és többnyire püspöki önkény től függe- nek, és itéletükben a' közbizalom nem találhat meg- nyugvást. Szóló tehát azt várta volna, hogy a' bűnt az egyházi rend önként kiküszöbölne kebléből: de mi- után ezt nem akarja tenni, felszólítja ez uttal a' clerust, hogy a' többség ellenébe szegezett különvéleménytől sa- ját dicsősége és tisztessége érdekében álljon el. A' következő m. követ azt mutogatta, mikép a' papság sa- játszerű rendeltetése kívánja azt: hogy kezeiben anyagi (világi) erő és hatalom ne legyen, mert neki hiva- tásánál fogva lelki meggyőződésre kell működni, még pedig nem erővel, hanem az ész szellemi fegyvereivel. E' szellemi fegyverekkel dicsőbb és maradandóbb befo- lyást vihat ki magának a' papság az emberi kedélyek- re mint a' verpallosok forgatása által. Ne zavarják tehát össze a' lelki és világi hatalmat, mert ezeknek összeza- varása eleitől fogva sok bajnak volt szerző oka, hiszen mit nyerne az egyház a' büntetési biráskodással, tán azt, hogy a' botrányos vétet titokban itéli el; ugy de mikor a' vétet többnyire köztudomásra jut, elíteltetése pedig titokban marad — kérdi szóló — mi haszna van abból az egyháznak? megnyugtathatja é az a' közvéleményt, biztosítja é a' közbátorságot, kérdi tovább szóló: pol- gár é a' pap? és mint polgár alatta van é a' polgári törvényeknek, és nem status in statu t akar é alakítani, midőn hol dogma hol canon ürügye a' att, igyekezik a' mindenkit egyiránt kötelező törvény alól kibújni. Hiszi és vallja szóló, miszerint sem az egyház rendeltetése sem a' clerus érdeke, sem a' törvényhozási elv nem engedi, hogy az egyházi személyek a' köztörvény alól kivetes- senek. Vagyha már csakugyan végkép el akarja magát különöznöni a' clerus és e' hazában teljes függetlenségre törekszik, ám tegye, függetlenítse magát! mondjon le minden világi érdekéről és uralkodjék a' maga lelki kö- rében határtalanul, különben szóló szerint megmutatja ugyan a' clerus a' mennysorságot; de az odavivő utat el- állja. Ezután egymás megyei követ azon külön véle- ményi ellenvetésre, mintha ugyanazon vétségért az egy- háziak kétszeresen t. i. egyháziilag és polgárilag büntet- tetvén, a' világiaknál sanyarubbann fognának lakolni — imigy válaszolt: az orsz. választmány gondoskodott ar- rol, hogy minél magasb valamely bűnösnek állása, és így minél több ok tartóztathatta volna vissza a' bűntől, annál súlyosabb legyen büntetése: így van ez a' pappal is, ki egyháziilag bizonyosan csak azért fog fenyítettni, hogy pap létére sem átalott bűnhődni. Mi a' büntett és fegyelem közti határvonalat illeti, az iránt így nyug- tatja meg szóló az egyházi rendet, hogy az egyházi ren- det illetőleg is mind büntett, nem pedig fegyelmi kihá- gás lesz az, mire a' büntető törvénykönyvben büntetés szabatik. A' külön véleményben föltett kérdésekre fe- lelőleg előadja szóló, mikép a' clerus igenis adott arra elég okot, hogy biráskodási kiváltságától megfosz- tassék, mert ha nem emlitem is — ugymond szóló — a' Spanyolországban vérengzett hitnyomozó sz. székek égre kiáltó visszaéléseit, — elég legyen meg- mondanom, mikép Magyarországon is épen a' papság volt az, melly az egyház tiszta fogalmai daczára a' for- ró viz és tüzes vas embertelen próbáit alkalmazó birá- sásra le engedte magát alacsonyítottani. Nem akarom egyéb visszaéléseit előidézni a' papságnak, hanem an- nyit mondhatok, mikép mind az egész haza, mind egye-

sek java kívánja, hogy a' papok minden bűneikre pol- gári fenyítő eljárás alá jöjenek, minthogy az alkotv- nak nem szabad egyes osztályérdekeket legyezni, és a' haza polgárainak sokszor életkérdésük forog abban, hogy a' köztörvény alól senki ki ne vétessék. Mege- gyezik végre a' papi rend állásával is, hogy büntetésekre nézve felettök polgári hatóság biráskodjék, mert a' papnak is biztosítva kell lenni alkotmányos országban az önkényes üldöztesnek minden nemétől, már pedig ha a' clerus kezébe világi büntető hatalom adatik, hányszor megtörténhetnék, hogy azzal a' lelki meggyőződését követő magasb felfogású egyházi személy irányában zaklatólag visszaélne. Mi végre a' vallás méltóságát il- leti, ez szent és megfertőzhetlen még akkor is, ha az egyház szolgálai minden világi javaiktul megfosztatná- nak, ennek érdekeit tehát soha sem szabad a' clerus érdekeivel azonítani. A' sz. vallás érdeke tiszta kezelést kíván, a' kezelés tisztasága pedig leginkább kifog tün- dökleni egyforma törvények alatt. — Ezeknek e- lőre bocsátása után a' többség a' büntetésekre nézve az egyházi személyeket is polgári bíróság alá rendelő szer- kezet mellett kívánván maradni, a' büntető törvény- könyvi javaslat tovább olvasatott észrevétel nélkül e- gész a' 2dik fejezetig, mellynek 8ik szakában javas- lott büntetések fajai számláltattak el, hol a' halálos büntetés nem említettvén, vitatni kezdetett, ha vajjon a' halálos büntetés eltörlése vagy megtartása lenne é hazánkra nézve jelen körülményeink közt tanácsosb. — Miután azonban a' büntető törvénykönyv kidolgozásával fáradott választmányi tagok közül egy szónok — ki most megyei követ, halál-büntetés megtartása mellett elmondotta mind azt, mi az orsz. választmányi jegyző- könyv 28dik 's azt követő lapjain megíratott: kíván- lák a' KK. és RR. hogy az orsz. választmánynak a' halálos büntetés kérdése feletti tanácskozásáról a' jegyzőkönyv olvassassék fel. Ezt egész terjedelmében köz- leni annál szükségesnek gondolom, mert illy fontos kérdés tisztába állítására az időszaki sajtónak legszen- tebb kötelessége. —

Vas megyei ellenőr. (Egy kis computus Széchenyi János gróf ural.) Folytatás. Viszor. Irá a' gr. ur, hogy azon állításom, miszerint az elren- delt küldöttség munkálatából ki fog tetszeni, hogy a' megtörtént zavar nem volt olly *borzasztó*, mint né- mellyek *vélik*, csak az enmystificatióm. **Felelet:** En- nek tagadása, a' gr. ur tárgyavatatlansága egyik tanu- ja. Én ujamból nem szopám, mit közlök, hanem val- lomások után állítam, mit röviden tüstint be is bizo- nyított, csakhogy előbb egy kis *hamisításra* kell is- mént figyelmeztetnem olvasóimat, ugyan is én nem irám: mint némelylek *vélik*, hanem mint „*egyelőre*“ — (a' gróf ur jónak vélte kihagyni) némelylek „*vélhe- tik*“, azok t. i. kik a' gömöri és zalai gyilkosok osztá- lyában olvasák Vas megye nevét. Ezt megjegyezvén, tudni kell, hogy az apr. 3ki történetek hü rajza ez: A' köznemesség, miután a' „*nem adózunk*“ vézget- kimondást több ízben sürgeté, a' gr. ur beszédére felindult, megmozdult 's a' teremben némelylek utána toluának: történtek káromlások, hallattak fenyegető szavak, tört- éntek ajtó-betörések, a' m. kormányzó szobájában ga- rázdálkodás, főleg néhány *sexaniásult* — részeg — egyed által, történt, hogy egy szöket összezuztak, egy öltönyt letéptek — egy ispiont megütlegeltek, egynek újat, egynek ajkát megharapták vagy felütötték, né- mellyeket megfeszítáltak, — később daloltak. De mi- helyt a' kormányzó visszatért, az illy tömegben leheté csend visszaállott 's minden kicsapongás az elnök mel- letti kiáltozásokon kívül — megszűnt. Ezt részint élő szememmel, a' karzathól a' gr. ur nagyreményü két fija mellett állva — kiket bátoríték — látám, részint a' vallomásokból hallám. — E' kép, mellynek vonásai közt legrutabb a' *szólásszabadságon* ejtett sérv. De kik okozák és követék el ezen kihágásokat? Annyit tudunk, hogy egy megyei tisztnek mart. 24kén kelt *második* levele mart. 25kén megérkezék egy bizonyos ns hely- ségbe. Ez az april 3ki gyűlésre a' nemességet meghí- ta, de a' felveendő tárgyakat nem tudatta Ugyazon helységbe megérkezett egy táblabíró urat meghívó levél is, mellyben a' felveendő életkérdések említették. A' két levél *összehasonlításból* — 's meg más hírek 's hallomások után is — egy nemes földbirtokos azt gya- nitá, hogy tán némelylek szeretnék, ha a' kis nemes- ség be nem menne a' gyűlésre — 's ezért irá mart. 25én ns társaihoz, a' P. H-ban jó előre közlött levelét. Azon- ban mart. 30ikán ugyanazon helységbe megérkezék a' megyei tiszt ur mart. 24ről kelt — *első* — levele is,

mellyben a' gyűlés tárgyai ki voltak emelve. Ezen le- vél — noha *nem reményelt ellévedhetés esetére nyugtatvány mellett* környékeltetett, csakugyan, akárhol elkésett. — A' földbirtokos levele a' közne- mességnél rokonszenvre talált, szinte 2000 ns jelent meg. — A' felhívó levél írója vádoltaték arról is, hogy a' köznemességet azzal izgatta volna a' megyei udvaron, hogy az ősi szabadságot *vérel is védelmezni kell*, de 5 helységbeli 108 tanu azt bizonyítá neve aláírása- val, hogy őket csendre, béketűrésre, nemes viselet- re, sőt az ellenvéleményük kihallgatására is intette. Körülbelül 60 kihallgatott egyed — kik közül némel- lyeket bűn terhele — ellene semmit nem tanssita, sőt némelylek mellette nyilatkoztak. — Már ezekből le- hete é olly *borzasztó* catastrophiát rajzolni — vagy mint gróf urnak tetszik jövendölgetni, millyent a' p. h. hirdetett, e' megyét a' gyilkosok osztályába sorozván 's mellyet más megyék e' hir után *egyelőre vélheté- nek*. Véleményem szerint semmikép. Sőt most, miu- tán a' küldöttség munkálatát beadá 's a' közgyűlés egy- nek fiscalis, háromnak criminalis actióda, (az ülést, mellyben ez történt közelebből leirandom) kér- dem: tudjuk é az izgatokat, részvevőket, szóval: a' főbűnösöket? Merem állítani: nem. Nem tudjuk, ki ránc- zigálá meg a' gr. urat; nem, ki volt első az ajtók betö- résénél; ki mondá: le kelj dobnai; nem, ki mondá: ebből ma csak foltnak szabad maradni; nem, ki verte meg az ispiont; nem, ki szerkeszté azon nyomoru dalt mellytől annyira rettege valaki, hogy szabadságunk ha- lottas éneke lesz?! 'steff. E' leiben látván, hogy a' fel- hívó levél nem gonosz szándékból származott — nem tagadhatván, hogy az adó e' nélkül is megbukott volna *) , gyilkosság, vérontás, de még csak nagyobb vereség sem történt, személyek is kitzúve nem lévén 's a' t. — nem méltán irhatám é, hogy nem olly *borzasztó* mint némelylek egyelőre vélhetik! annál méltóbban, mert, april 5kén az ülésben hallám mondatni, hogy hason ki- hágás — vereségi tekintetből — már történt e' megyé- ben, miért, még is a' la gömörfélei gyilkos czimet nem sütének Vas megye homlokára. (Folytatatik).

Szepesmegyei közgyűlés vége. 6) Következett a' katonai élelmezés, mellyre nézve ezen megye a' pénzbeli megváltás elvét nem pártolja, hanem inkább kész arra állani, hogy az adófizető a' deperditák ae- quivalensét a' kormánynak adja meg és ezután a' korm. a' természetvénnyeket piaci áron vásárolja, azon meny- nyiség, mellyet az adófizetők természetben ki fognak szolgáltatni, piaci áron a' hadi adó mennyiségébe tudatván. — A' laktanyák építése pedig boldogabb idő- re halasztassék, az adófizetők arra elégtelnek levén a' nemesség segedelme pedig még most más sokkal sür- getőbb és hasznosabb tárgyakra fordíthatatván. 7) A' löcsei nemesség panaszára a' városi tanács ellen, kelt k. k. intézvény mint sérelem az országgyűlésen elő fog adatni. 8) A' papi jószágok és tizedek kérdése a' jövő gyűlésre halasztatott. 9) Pártoltatni fognak: Torna séreleme a' törvényhatósági levelezések kinyomatásának és Honté a' könyomó sajtó használatának tilalma ellen olly értelemben, hogy a' törvényhatóságok hiv. levelei censura nélküli kinyomatása megengedessék; Zemp- lényé a' puszták népesítése iránt, de az 1836: 11dik t. cz. értelmében csupán azon pusztákra nézve, mellyek az urbér behozatala után pusztultak el; Hevesé a' szö- be'i perekbeni birói taksák iránt; — és Trencsényé, hogy a' kir. táblának egy része Pesten maradjon és a' perekben itéljen. 10) Ellenben nem pártoltatik Hont- megye panaszja az iránt, hogy a' nm. m. kir. udv. kan- czellaria a' mezei rendőrségi pereket felkérni és azok- ban parancsokat kiadni szokott; hasonlólag Györme- gyének indítványa a' czimek rövidítése tárgyában pusztán tudomásul vétetett, számos más megye levelei pe- dig azon okból mellőztettek el, mivel az azokban fog- lalt tárgyakról ezen megye már előbbi utasításaiiban ren- delkezett. 11) A' dunaszabályozásról országválaszt- mányi munkálat, és az ezzel kapcsolatban levő megke- resése Trencsény vmegyének, melly a' Vág szabályozta-

*) A' p. hirlapban január 15ről vas megyei *adólle- nes mozgalom* rajzoltaték. Ugyanott febr. 20ról Vas megyéből iraték: „*Tegnapelőtt végződött év- negyedes közgyűlésünk, első napjára sokat beidé- zett azon hir, hogy az országgyűlési utasítások ez alkalommal fognak megvitatatni.*“ A' Világban febr. 21ről ugyanezen megyéről mondatik: „*a' terem tömve vala a' köznemességből,*“ 's ennek o- kaul a' szétágazott véleménynyülte bizodalmat- lanság hozá'ék fel. — Tehát ezek martius 25ke és april 3ka előtt történtek. Kór jelek!

tását illoti az országgyűlési utasítást készítő választm. —
hoz utasítottat. Közli Fabriczy Sámuel.

Krasznából. A' helyett, hogy rendkívüli közgyűlésünket, mely f. e. jul. 27kén tartott, áradozó szövegbe fulasszam, adom annak egyszerűen hű leírását. — Oka e' rendkívüli gyűlésnek egyedül az a: mert megyénk a' magyarországi hongyülésre követeket mai napig sem küldvén, ezért az, a' k. ügyek igazgatója 's a' m. sz. kerona ügyvéde felperessége alatt az 1498: 1. 1635: 79 's 1662: 53. nyomán 800 pgő forintnyi keresetre egy a' végett kiküldött kir. tábl. hit. jegyző által september 23ára mint megjelenési határrapra Pozsonyba megidéztetett. Képzeltetni az aggodalmat, mely a' vádlevél felolvastakor a' rutidó daczára is számosan egybegyűlt RR. arczvonásán és szemökben általánosan mutatkozott; képzeltetni az erre keletkezett vélemények 's nyilatkozatok sokféleségét; az éber figyelmet 's részvétet mit a' tárgy 's a' pillanat fontossága szokatlanul előidéztek. Maga (őisp. helyettesünk első nyilatkozott, hogy terhelt állásunkban törvényre alkalmazott szót emelni alig lehet (!) támogatván állítását mind két hongyülésen történt megjelenésünknek törvénységekivülire lett jutásá v a l. Utána többek közt hatalmas szót emelt K. I. tb, ki érzékenyen festé a' részek szerencsétlen helyzetét, 's annak mindez idők nem foganatosított orvoslását megemlített, mikint szerencsétlen helyzetünknek tán egyedül főoka a' vallás ügye, 's félő, nehogy hazánk Lengyelhon sorsára jusson, hol, míg az a' vallás körül tulságos buzgósággal rendelkezett, alkotványa alapjaiból ki lön forgatva. Majd a' vitakozások — mintegy magokat kiforrtva — egyedül csak arra szoritkoztak; jelenjen é meg vagy nem a' megye perben? a' többség igennel felelt; s így a' perbeni megjelenés elhatározottat. A' királyi

székhez küldöttség nevezetelt, hogy ott felírásban ő fels. megyénk képében hódoló alázattal megkérje: méltóztatnék a' részeknek magyarországhoz tettleges visszakapcsolatását, még bekövetkezendő idézési határnap előtt legk. siettetni; azon esetre pedig, ha a' visszakapcsolás a' mondott idők meg nem történnek, legk. azt tonni, hogy a' magyarországi hongyülés megpereltetésünket szakasztaná félbe; a' fóm. erdélyi kormányzékhez szinte felírás rendeltetett a' jelen körülményeket vele tudatandó. Másnap jegyzőkönyv hitelesítés 's a' szerkesztett felírások módosítása után kölesönös jó kívánások között a' gyűlés azon reménnyel oszlott el, miszerint a' védelemulandó utasításra e' megye RRei rövid időn egybegyűlnek. Adja isten, hogy ezen per szerencsétlen helyzetünkől mielőbb kiradjon 's egyesülésünknek valahára örömmünepét is megülhessük! — Bada csonyi Gyula.

Spanyolország.

(A' királyné nagykoruvá nyilvánítottat. Krisztina királyné visszahivatott.) A' kormány ideiglen nagykoruvá nyilatkozatá a' királynét, 's nevében bocsátja ki rendeleteit; a' cortes utóbb helyben fogja hagyni ez intézkedést. — Izabella királyné használja már nagykorúsága jogait, 's anyját visszahívá Franciaországból; ki azonban nyilatkozványt bocsátand előbb közre az iránt, hogy Spanyolország kormányzati ügyeibe nem fog avatkozni: — Olozaga Parisba menend, hol követ ségi hivatalt fog viselni. — A' pénzügyminister jelenté, hogy az országos adósság kamatját pontosan fizetendia' kormány. — Espartero Lissabonba érkezett.

Franciaország.

(Uzes hg +.) Uzes hg élete 86ik évében bonnellesi jószágán elhunyt. — A' kir. család Neuillyből Euba

költözött. — A' kereskedési szerződés iránt Braziliával és Angliával ismét alkudozásba szándékozik bocsátkozni a' kormány. — Fulchiron követ Lyonba érkezvén ünnepélyesen fogadtatott. —

Törökország.

(A' szerb ügyek. Pénz- és katonarendszeresítés.) Konstantinápolyban sem nagy örömmel fogadtatott Lieven visszatértenek híre. Hogy Vuicsics és Petronievics Szerbiából száműzessék, azt a' porta nem ellenzi, legálább Rifaat pasa biztos uton azt tanácslá Vuicsicsnak, hogy Szerbiát hagyja el. Annál kellemetlenebb érzelmeket gerjesztett a' török kormányban Lieven felügyelői állása. Olly csöndes 's határozott ember, mint Lieven olly nevezetes helyen, mint Belgrád, valóban veszélyes lehet a' portára nézve, mely észre sem veszi, mint húzzák el tőle a' hatalmat. Annyi bizonyos, hogy a' porta Szerbiában minden befolyását lassanként elvesztendi. De Lieven azonkívül maga köré fogja irányoztatni az aldunai szlávok törekvéseit 's egy nagy gondolatban olvasztandja őket össze; igenis ő elég tapintattal fog birni, hogy az elágzó népek vágyainak határozott irányt adjon. Illy állásban a' törökök csak abban találhatnak némi reményt, hogy a' veszély, mely Duna alján készül, más szomszéd országokkal is közös. Belgrádi hírek szerint a' czár magának tartá fen a' jun. 27ki választás megerősítését vagy félrevetését. — A' török kormány zavaros pénzügyeit rendezni 's egyszermind a' katonai rendszer javítása iránt több terv van a' diván előtt: legtöbb pártolója van egy porosz tiszttévének, mely szerint a' katonaság 200,000re emeltetnék, ennek azonban békeidőben csak fele szolgálna, fele pedig honoskott munkája után élne; azonfelül szoros katonai fenyték 's fegyvergyakorlás hozatnék be, mi jelenleg majd egészen hiányzik.

ÉRTESÍTŐ.

Csak egyszer hirdetjük!

Gőzhajók járása.

ndul: **Pestről Pozsonyba 's Bécsbe** mindennap egy gőzös regg. 8 órakor 's minden szerdán és vasárnap reggel egy rakhajó. — **Bécsből Pozsonyba 's Pestre** szinte mindennap egy gőzös délutáni 2 órakor, ezenkívül minden vasárnap és csütörtökön egy rakhajó. — **Pestről Zimony 's Orsova** felé majus elejétől october végeig, hajnalkor hetenkint kétszer (vasárnap és csütörtökön) **Ujvidék** felé minden kedden, **Mohács** és **Eszék** felé minden pénteken egy utasi gőzös; végre Zimony és **Drenkova** felé minden vasárnap és csütörtökön, az aldunára mindenkor regg. 4 órakor. E' fölött Pozsony és Bécs közt mindennap megfordul **Bécs** nevű gőzös. Erkezik: **Pestről Bécsbe** 's viszont mindennap; **Orsova és Zimonyból Pestre** minden vasárnap és csütörtökön.

GEIBEL KÁROLY könyvárusnál **P e s t e n** épen most jelent meg:

Uj kimerítő Magyar-Német és Német-Magyar ZSEBSZÓTÁR,

minden rangnak használatára. A' legujabb helyesirat szerint, minden elfogadott új magyar szavakkal bővítve,

BLOCH MÓRICZ

a' magyar tudós társaság tagja.

Két kötetben. Német-Magyar rész. Iső Folyam.

Alulírtak szerencsége van, **Bloch Móricz** zsebszótára német magyar részének első felét a' nagyérdemű közönség kezébe nyújtani, azon kéréssel, méltóztatassanak azt kegyesen áttekinteni 's pontosan összehasonlítani az eddig megjelent magyar-német szótárakkal, 's bizonyosan meg fognak győződni a' könyv tartalomdusságáról, és gondos kidolgozásáról. A' szerző végtelen szorgalommal használta minden forrást, hogy beigtathasson szótárába minden eddig elfogadott új magyar szót. E' szótárhoz egészen új betűk öntettek 's a' nyomtatás lehetségig legtakarékosabban rendezteték el, hogy a' nagy szorgalmazás daczára is az ívszám és az ár minél csekélyebb lehessen.

Ezennémet-magyar rész-második felén nagy gyorsasággal dolgoznak; úgy hogy ez, valamint a' magyar német részis nem sokára elhagyandják a' sajtót. Az előfizetés, a' két kötetből (4 részben) állandó egész munkára 4 for. e. p. — A' bolti ár magasabb leend.

Azon t. ez. urak. kik Szakál Lajos „Czimbalom” című és népnek szánt dalkötetére szivesek valának előfizetést gyűjteni, példányaik iránt, főleg a' kínálkozó vásári alkalmakkal, megrendeléseiket alulírtnál tehetik legbiztosabban, mert a' „Czimbalom” azon kedvező körülménnyel fogva, hogy háztul is elkel, nem megy könyvkereskedésbe. Pest, aug. 14. 1843. Erdélyi János, lakása feldunator, Wieserbáz. 2ik emelet.

Kész misemondó ruhák

Hirsch Ferencz selyem- 's divatárus boltjában legjutalmasb áron kaphatók; továbbá: selyem, arany és ezüst himzetű gyönyörű nehéz templomszövetek diszítvényekre, damaszék-szövetek zászlókra, 's egészen nehéz violaszin 's vörös **Gros-de-Naples**, **Moire és örszalagok** — Pesten a' váczutczában „A' SZARVAS”-hoz, hol mindenféle megbízatás is elfogadtatik mindeu-nemű templomi diszítvényre, menyezetre, püspöksüveg-re, velumra, biretre, albára, szemfödélre, ostyazacsókora st. eff. jutalmas és gyors szolgálat mellett 2—4

Két uggynevezett Kehlhammer hajó

egyiknek hossza 23 öl, szélessége 23—24 láb, mélysége 6 láb; másiknak hossza 25 öl, szélessége 22—23 láb, mélysége 6 láb mindkettő különösen jól készültve, el fog adatni tartozékaival együtt. Bővebb értesülést szerzhetni Pesten a' lácshidépítési hivatalban, feldunator 25 sz. 2d. emelet. 1—3

Árverési hirdetés

Néhai Szilassy Ferencz ur esdőtömegéhez tartozó pestmegyei dányosi pusztai résznek, mely Pilis, és Alberti mysok szomszédságában fekszik 's két ezer holdból áll 's a' szántáson vetésen kívül, mindenféle marhatartásra használható, 1844. évi jan. 1-től egy évre haszonbérbe kiadására f. aug. 21re tűzött árverés határnap bizonyos okoknál fogva aug. 31re tétetik át, és az árverés a' megye házánál, zárgondnok Keese Péter ur szállásán d. u. 3 órakor fog tartatni. 1—2

Gubacs és makk-eladás.

A' fóm. m. k. udv. kincstár rendeletéből közhírré tétetik, hogy a' megürült kalocsai érseki urodhoz tartozó bácsi kerületi erdőben találtató makk és gubacsbeli termés f. 1843. évi sept. hó 4én Bács mezővárosában a' tisztartótlakon, a' hola feltételek irásban addig is megtekinthetők, tartandó árverés után, a' többet ígérőnek el fog tüsténi készpénz-fizetés mellett adatni. A' mellyre a' vásárlani

szándékozik szükséges bánatpénzzel ellátva illendően meghivatnak. 1—3

Hirdetés.

A' esákovai kir. alapítványi urodalon részéről f. e. septemb. 4én 1139²⁰/₄₀ p m idei terméssü majorsági repceze Csákován tartandó nyilvános árverésen a' legtöbbet ígérőnek el fog adatni.

Venni kívánók szokott bánatpénzzel ellátva hivatalosok. 1—3